

Panos Ioannides

Amerika '62

de profundis

Bir yol romanı

Yunanca'dan:
Lale Alatlı

OPM İletişim Yayıncılık
Verlag auf dem Ruffel
İstanbul / Engelschoff
2013

Yunanca özgün metin
2008'de Armida (Lefkoşa) ve Aiora (Atina)
yayınevlerinin ortak yapımı olarak
Ameriki '62 - de profundis
başlığıyla yayınlandı

Bu yayın
Kıbrıs Cumhuriyeti Eğitim ve Kültür Bakanlığı
desteğiyle gerçekleştirildi.
Yayına verilen destek
Eğitim ve Kültür Bakanlığı'nın
yazar tarafından ifade edilen içeriği veya
tek tek fikirleri kabul ettiğini göstermez

Birinci basım
Türkçe özgün yayım

OPM İletişim Yayıncılık Ltd. Şti., İstanbul
ve
Verlag auf dem Ruffel, Engelschoff
yayınevlerinin bir ortak yapımı

Çeviren: Lale Alatlı, Selanik
Editör: Tevfik Turan, Engelschoff
Dizgi: Ruffel
Kapak düzeni: Bahar Bayram, Hamburg
Kapak fotoğrafı: *Sentimental Journey*, Joanie Downs
Grup fotoğrafı (s. 6) yazarın albümünden

ISBN (TR) 978-605-5054-00-
ISBN (D) 978-3-933847-43-0

Amerika '62

de profundis

*60'lı yıllarda, ABD'de yaptığımız,
aylarca süren, macera dolu
eğitim gezimiz sırasında
doğan, sınanan ve perçinlenen
dostluğumuzun anısına,
Türk sınıf arkadaşım
Mahmut Tali Öngören'e
ithaf ediyorum.*

Önsöz yerine

Bu kitap için dağınık ve kısa notları 1962 Ekim'i ile 1963 Mayıs'ı arasında Amerika'ya yaptığım bir seyahat süresince tuttum; bu süre füze felaketiyle insanlığı tehdit eden Küba bunalımı yüzünden benim hafızama olduğu gibi milyonlarca insanın da hafızasına kazındı.

1963 yazı ve sonbaharında Kıbrıs'ta gezerek o notları derleyip toplayıp daktilo ettim ve sonra da kırk yıldan fazla bir süre boyunca kalacakları arşivime attım.

2003'te otobiyografik romanım "Devalar"ı yazarken o notları hatırladım ve zaman dolabımdan çekip çıkardım. Onları tekrar okudum; bazı arkadaşlarım da okudu; notlar üzerine konuştuk ve geçen yılların yazılan olay ve durumların zamandan bağımsızlığını güçlendirdiği, önemini ortaya çıkardığı ve vurguladığı sonucuna vardık.

Bu değerlendirmeden sonra malzeme üzerinde çalışmaya, çeşitli perspektiflerden eksiklerini tamamlamaya ve ona ışık tutmaya başladım. Bu çalışma dört yıl sürdü. Bu şekilde, çekmecede bulduğum notlar gelişti, bölümlere ayrıldı ve bugünkü şekil ve boyutu aldı.

Bu kitapta anlatılan olayların çoğu, o zaman olduğu gibi, bugün de son kayıtlar esansında tekrardan su yüzüne çıkmış küçük hayal dokunuşları, düşler ve düşüncelerle zenginleştirilmiş gerçeklerdir. Aynı şey sayfalardan geçen kişiler için de geçerli. Belirli sebeplerden dolayı birçoğuna sahte isimler vermiş olsam da bütün kişiler gerçektir.

Bu roman tarzı gezi notlarının son halini almasında, bana onları tamamlamamı ve yayınlamamı

ilk öneren kişi, Armida Yayınları'nın Sorumlu Yazı İşleri Müdürü Katerina Kaysi'nin bunları tekrar tekrar okuması ve yorumları; eşim Hloi ve dostlarım Niki Aidenaiier, Mona Savidou – Theodoulou ve Kosta Hatzigeorgiou'nun gözlemleri gibi çok değerliydi. Herbirine yürekten teşekkür ediyorum.

Panos Ioannides
26 Mayıs 2008

Birinci Bölüm

New York

1

KORKU ANİDEN GELDİ. Ve görünüşe göre sebep-siz. Bir an ortada yoktu. Bir an sonra ise benim yeni bir boyutum olmuştu.

Ona neyin sebep olduğunu boşuna arıyorum. Gizli şekilde süregelen, tanı konulamaz ne zamandır olduğu bilinmeyen psikosomatik bir anormallikti de şimdi, yabancı bir ülkede, evimden ve alışkanlıklarımdan uzakta ortaya çıkacak uygun şartlarını mı buldu? Gazetenin satır aralarında yorgunluk ve yolculuk heyecanlarının gölgelediği, süzülemeyen ve değerlendirilmemiş olarak içime işleyen bir haberdi de birdenbire tehlike alarmı mı vermeye başladı? Hafızanın geri püskürttüğü, fakat buna karşı bilinçaltının hapsettiği, Dante'ye özgü bir kâbustu da şimdi içime yayılıp beni kirletiyor mu? Büyük savaştan kalma çocukluk korkularım mı, yoksa gözaltında, ölüm mahkûmları hücrelerinde, darağacında dostlarım ve akrabalarımın yaşadığı, uykularımı kaçırın şeyler mi, Mücadele'deki telaşlarım mı?

Bütün bunlar arasından hangisi veya belirlemeyi başaramadığım başka ne üstüme bu korkuyu yükledi? Kökünden sökmedikçe, iyice yayılıyor korku. Mücadele ediyorum tabii, ama her zaman yeniliyorum. Olsa olsa onu maskelerin arkasına gizlemeyi, günlük olaylarda grantee grubunun öbür üyeleri gibi davranmayı veya kaygısız ve neşeli numarası yapmayı becerebiliyorum. Sonuna kadar odama kapanmam, bir yorgana sarınmam ve aptal kutusunun karşısında mayışmam çok daha kolay olurdu. Hatta "son" o bitmez tükenmez reklam dizilerinden biri esnasında gelirse, bu bir çeşit ötenazi olur.

Kansız bir intihara girişmememin tek bir sebebi var; Washington'daki Staj Programı Öğrencileri

Burs Kurumu, ASWA'dan on beş günde bir gelen per diem'in böyle bir lükse izin vermiyor oluşu! Grubumuzun geçici olarak kaldığı Ambassador otelinin 44 numaralı odasını, zorunlu olarak başka bir grantee ve can düşmanım dostum Memet'le paylaşıyorum. Memet de seyrek olarak dışarı çıkıyor. Boş zamanlarını televizyon başında film noire'ları ve Lucy'nin komedilerini seyrederek, dergi sayfalarını karıştırarak veya Kıbrıs'ın Aziz Neophytos'unun ünlü mezarı gibi içine koyduklarına göre küçülen veya genişleyen valizine çeki düzen vererek geçiyor.

Mehmet Rıza Özgül tanıdığım ilk hakiki Ankara kedisi. Üç karış boyunda, koca burunlu, miyop ve uykucu. Çoksesli bir horlama, genellikle füğ tarzında. Yüzeysel olarak bu kadar. Memet'in iç dünyasına dair bildiğim ise daha da az. Kavrayıp anlamaya karşı, sık sık şaka ve ironiyle doldurulmuş bir istek ve gayret. Ve mantığının özü haline getirdiği bir sözcük: Kismet!

"Amerika'ya gelmeye nasıl karar verdin Memet?"

"Kismet, Efendim. Beni buraya çağırdılar, buraya geldim."

"Odanı bir Yunanlıyla paylaşma konusunda ne hissediyorsun?"

"Kismette varsa!"

Gözümü karartıp ona zaman zaman korkup korkmadığını soruyorum.

"Neden korkayım Arkontitis?"

Benim bu sorularım herkesi şaşırtıyor. Bana yadırgayarak bakıyorlar ve 'suçlu vicdan tehlikeli oyunlar oynuyor!' diye düşünüyorlar. Ve insanlar konu değiştiriyor. Gruptan sadece bir kişi, Emilio Miguel olması gereken hassasiyete sahip değil:

"Sana ne söyleyeyim Greko! Korkudan söz edemeyecek tek kişi benim. Biz Meksikalıların sözlüğünde böyle bir kelime yoktur."

"Ciddi" olduğu başka bir seferde ise:

“Meksikalı olmayanlar genelde nelerden korkarlar? Kadınlardan, nalları dikmekten ve cehennem azabından. Başka bir şey var mı? Türk cabron’u, katılmıyorsan hemen öt.”

“Hayır, katılıyorum.”

“Zaten siz Türklerin anasının gözü insanlar olduğundan hiç şüphe etmemişimdir! Her neyse, dişiler bana itiraz etmeye cesaret edemiyor. Hangi güzel kız benim çekiciliğime kapılmayı şeref ve şans olarak görmez ki?”

“Tamam da, peki ölüm konusu ne olacak? Yani son mu?” bir soru daha atıyorum ortaya.

“Hiçbir şey, ne olsun ki! Eğer İhtiyar’ın sana ucu nu verdiği ip kopacaksa, seni ne doktor ne papaz kurtarabilir. Ayrıca, komünyonda o esrareniz kut sal ekmeği niye alıyoruz? Katılıyor musun, inanç sız?”

“Efendim, hangi akli başında insan, böyle bir mantığa karşı çıkabilir ki?”

Bu akşam yine, ölüm için genelde tekrar tekrar söylediklerimizi ince eleyip sık dokuyarak saatlerimi harcadım. Ve şu sıradan ve basit sonuca vardım: ölüm yaşamayı, tadını çıkarmayı, yakalamayı başardıkların için mülkiyet hakkını onaylıyor ve yanıp tutuşarak istediklerinin, hayalini kurduklarının hepsini reddediyor, tam da ...

... sevgili yüzün, Olia, avuçlarımda ... Küçük parmakların sahip olduğum tüm sıcaklığı sömürüyor. Yaşadığımız daireyi gözümün önüne getiremiyorum artık ... Sadece ara sıra yatağın diğer tarafını görmeyi becerebiliyorum, benim tarafımı. Hatta geçenlerde kahverengi yatak örtümüze oturmayı başardım ve senin elinin muzip bir şekilde benim tarafıma doğru süründüğünü gördüm ... Düşün gecemizde olduğu gibi, hatırlıyor musun? O geceyi Girne’de düz gün, çok pahalı olmayan bir sahil otelinde geçirmeye karar vermiştik. Yolun ortasında, düşün eğlencesinden sıvışmamıza rağmen açlıktan ölüyorduk.

Bir restorana oturduk. Gümüş balığı, ahtapot, uzo söyledik. Ve senin hoşuna giden buğday ekmeğinden. Hesabı öderken paramızın tasarladıklarımızı karşılamaya yetmediğini gördüm. Gülüşün beni eritti. "Otel delilik" dedin. İtiraz ettim: "Delilikler, fakirler için tek lükstür!" Fakat anlaşılıyor ki ses tonum yeterince ikna edici değildi. Hırsızlar gibi iki odalı evimize döndük; akrabaların ve arkadaşların haberi olmasın ve "görün, bakın en sonunda kendinizi Vlaheron 69'da bulacaksınız" tahminleri, bize aynen böyle söylemişti alaycı kız kardeşin, doğru çıkmasını diye. Arabada ve sonrasında "evimizde", tanıdıklarımız, akrabalarımız ve arkadaşlarımızın, işveren ve benzerlerinin, genel olarak "şerefsiz toplumun!" bizi doldurduğu birçok acı şey, başımıza gelen haksızlıklar, inkârlar, hayal kırıklıkları üzerine çok şey söyledik. Dünyanın haksızlıklarını omuzlarında taşıyan bizler! Trajikomik bir gelin ve damat! Ve sonra, "günün büyük anı" gelmesi gerektiği gibi geldiğinde, herkese ve her şeye fazlasıyla öfkeliydik. Ayaklarımız bizi zor taşıyordu. Sonunda, her zaman olduğu gibi, senin daha güçlü olduğun ortaya çıktı! Bir şekilde uygun bir şekil bulana kadar, birbiri arkasına değişik pozisyonları ve sarılmaları denememizi sabırla kabul ettin. Ve bunu başardığımızda, uzun uğraşlardan sonra! Sen üstüme binmiş, dörtnala giden bir amazon, ben ise bir yük hayvanı gibi terlerken eğilip bana "Petros'çuğum, sen yoga yapıyorsun, bana da boyumu birkaç santim uzatacak bir iki hareket bulsana. Anlıyorsun, değil mi, boyunun uzunluğu yanımda fazla göze batmasın diye ..."

Şimdi tam hızımı almışken, sana bir şey daha söylemek istiyorum Oli, bu da salakça bir şey. Sonuç olarak, o iyi otele gitseydik, belki bugün gitmek konusunda kendimi daha özgür hissedirdim. Evlilik tacını taktığımızdan beri borcum arttıkça artıyor. Şimdi nalları diksem, seni aldatmış olurum. "Vefasız" dersin, "Petros'çuğum ..." Evet, biliyorum! Hiçbir zaman sana verebileceğimden fazlasını istemedin benden. Ama gel gör ki başka türlü düşünemiyorum. Sen istemeden benim söz verdiğim şeylerin sayısı çok. Ezelden beri para ödenmeden yapılan şeylerde cömertlikte çok savurgandım. Orgazmdan önce yarı tanrı rolünü oynamaya gerek olmadığını hep olup bittikten sonra kaçıran erkekler familyasına aidim. Hat-

ta aynı grubun, artık kılıç kınına sokulduğunda bile, söz verdiği her şeyi hatırlayan aptal azınlığına da aidim.

Şimdi ...

Tuzağa kısıtılmış! Dişleri sökülmüş! Aciz! Şair Aleksandros Baras'ın aslanı! Bir zamanlar gururlu ve cesur, şimdi ise kilometrelerce yol aldıktan sonra üç metreye üç metrelik bir kafese, Manhattan'da iki yıldızlı bir otele sıkıştırılmış Afrika aslanı.

En azından kükreyebilsem, boyası çıkmış duvarları tırmalayabilsem, şu kocaman ayağımın birini kaldırıp yavaşça guruldayan kalorifere veya şu aşağıdaki küstah Broadway'e işeyebilseydim. Yok artık! İyice edepsizlik ediyorsun dostum! Yunanlılık'ın itibarını korumak zorundasın. Bir Türk'ün önünde, hamuru güneşten yoğrulmuş milletimizi nasıl küçük düşürürsün? Ayıp!

Ağa uyuyor. Televizyonda son komedi filmini seyrettikten sonra yarım saatten fazla tuvalete kapandı; yuvarlak gözlüklerine veda etti ve şimdi uykuda. Kısa ayaklı gövde, sivri poposunun, tepesini oluşturduğu uyumsuz bir üçgen şeklinde. İkinci sivri uç ise iri burun. Ve onun da üzerinde siperlik gibi, seyrek kaşları ve kırmızımsı kedi tırmalama izleri gibi tüysüz kirpikleri.

Suçluyum. Korkularımı, öngörülerimi saklıyorum. Onları yutuyorum; oda arkadaşım anlamasın diye. Eğer olur da bir patlarsam, ne diyorum ben, zamanı gelip de patladığımda bana güvendiği için kendini affedemeyecek. En çok bundan nefret ediyorum; bana görünüşte gösterdiği anlayış ve güven. Onun tarafından uygulanacak biraz ihtiyatlılık ve mesafe koyma, bana daha çok hareket özgürlüğü sağlardı. En azından onun o köpek suratını senin şirin yüzünle karıştırma yanlışlığını yapmazdım. Bunu sana yazmadım, dün oldu. Sabah uyanıyorum, esniyorum, sessizce osuruyorum, geriniyorum ve kolumu onun yatağına uzatıp ona sarılıyorum:

"Günaydın tatlım!"

Şaşırdı adam, beni itti:

“Allah, vale to herin sou,” (Şu işe bir el at) diyor, Galata sokaklarında ‘55 pogromundan önce oralar da yaşayan Rum çocuklardan öğrendiği üç kuruşluk Yunancasıyla.

“Kısmet, Memet!”

Burada, uzakta ... Neden? Nereden? Kimlerden? Ne zamana kadar?

Kilise ezgileri yazarı, şair Ritsos’un bahsettiği kilisesi ezilen salyangoz, nerede diyordu hatırlamıyorum. Tekrar inşa edebilecek miyim? Denemeye değer mi? Ya da başka türlü dile getirirsem, bu kof dünya, benim yeryüzündeki sabit deneyimlerimin metopisi olabilir mi?

Ben bu üzüm şırasıyla birleşemeyecek kadar fazla yılanmış bir şarabım. Uyum sağlayamayan yabancı. Yabancı; görünüşünde, davranışlarında, ruhsal yapısında, düşünce tarzında, dilinde, rüyalarında ... Kesin, burada yaşayan milyonlarca insandan daha iyi değilim. Ama benim için, kendi kaderimle onlarınkini özdeşleştirmek imkânsız. Sadece düşünmek bile beni hasta ediyor. Cesedim er ya da geç onların mezarlığında yerini alacak. Ruhum ise hiçbir zaman, eğer Kıbrıslıların tek bir ruhu varsa. Soluk suluboya üzerine sıçramış, özümsemeyen sıcak yağlı boya olarak kalacak.

“Azizler ve çileciler adasında” mezarlıklarımız bir yandan küçük olmasına rağmen diğer yandan herkese daha fazla yer sunmakta. Bir manada daha misafirperverler. Bu şehirde gördüğüm tek mezarlık uçsuz bucaksızdı. Sıkı bir düzenle dikilmiş binlerce mezar taşı. Sınır duvarının yanbaşında uzanan caddede çığlık atan otobüs. Tam bir saat, tahminen bir saat, yüz milden fazla hızla. Mil başına sekiz yüz bilmem kaç dikey mezar taşı, bir o kadar da yataylar ve çapraz duranlar, bu da eder ... Ne bir çiçek, ne bir fotoğraf, ne bir mum, ne de sevdiğini yitirmiş, göğüslerini yumruklayan bir insan.

Pürüzsüz mermer, beyaz, göz kamaştırarak kadar temiz sıralar. Diğer renkler soluklaşana ve son olarak geçerli ve tek şey olarak ruhani bir karanlık kalana kadar.

Canlıların varlığı olmadan, damlaları iri caneriği gibi gözyaşları olmadan, hayaletlerin büyü, New York'un ölüleri orada çürümekte. Yükseklerde jetler uğulduyor. İçeride rahat koltuğuna yerleşmişken, sana güç ve güvenlik duygusu aşıyorlar. Business uçuyorsan, şampanyanı veya biranı yudumluyorsun; ekonomik biletle sınırlı kaldıysan dergileri karıştırıp güler yüzlü hostesi veya dışarıda Büyük Ayı'yı seyrediyorsun ve motorların kükremesi seni kaygılarından ve korkularından uzaklaştırıyor. Jetleri aşağıdan gördüğümde başım dönüyor. Daha önceki gün, bunlardan birinde, bilmiyorum kaç kişi yanmadı mı? Yine birkaç gün önce, uçuş sırasında başka birinin kapısı ardına kadar açılmadı mı? Gazeteler akım diye yazdılar; hostesi ve ittiği vergisiz mallar arabasını dışarıya çekip yutmuş. İkinci bir kızcağız ise başka bir yolcunun bacağına yakalamış da kurtulmuş. Lucille'den geri kalanları bir anten ormanında, şişe geçirilmiş gibi bulmuşlar.

Toplu ölümler zamanında yaşıyoruz. Uçaklar, trenler, gemiler, depremler, kıtlıklar, tayfunlar, seller, heyelanlar, salgın hastalıklar, yangınlar ve benzeri şeyler ... Bilanço: binlerce ölü, sığınmacılar, imha edilmişler. Ve geri kalanlar ... E, tabii, alışılmış şeyler! İyi ki duyarlılık köreldi!

Kıbrıs'ta, seyrek de olsa böyle trajediler başımıza geldiğinde, insancıklar uyanır, televizyonlar, radyolar uğuldar, bulvar gazetelerimizde "ölüm çiçekleri" açar.

Yarısı devlete ait istasyonumuzun Türk Programları Müdürü olayını hatırlıyorum da. Zil çaldığında adamcağız uyuyormuş. Yanında Hayriye Hanım ürüyor, korkuyor ve onu çekingence ve şefkatle dürtüyor. Nereden uyanacak Rauf! Hayriye onu daha da bir şefkatle dürtüyor! Yerinden fırlıyor adam, "Yine mi, istiyorsun yahu?" diyor. "Ben artık bir şey istemiyorum, bıktım, başkaları istiyor," diye

yanıtıyor kadıncağız. Yatağından kalkıyor Rauf, yalpalıyor, karanlıkta yüzüyor, açıyor kapıyı. Silahlı bir genç atlıyor içeri. Ona ne olduğunu soruyor ve ne olduğunu söylüyor: “Kıbrıslı Türk vergi mükellefleri, Beyim, neler olduğunu bilmeniz için size bol bol maaş ödüyor. Bir trenimiz kaza yaptı ve seksen kişi öldü” – “Nerede, yahu, burada mı?” – “Burada trenimiz mi var, beyim?” – “Ne yapmamı istiyorsun be kardeş?” – “Uyanıp işini yapmanı ...”

Rauf uyanmış ve işini yapmış. Sunucuya telefon etmiş: “Şeküre, konuşma programlarını değiştir, sohbetlerimiz ve hafif Türk halk şarkılarımız yerine Matem Parçaları/Funèbre rafından Türk ve yabancı klasik müziği koyuver.”

“Requiem eternam dona eis, Allah!”

Ölüm burada şanına yaraşan korkusuyla karşılanmaz! Medya için tek bir anma yeterlidir: iki reklam arasında trajik, depremden zarar gören İran’da ölü sayısının iki bin değil de beş bin olduğunu öğrenirsiniz” – “Bu kadar çok mu, ulan?!” Bu sayı Tahran’dan grantee Zaha Rubarî’yi bile ürkütemiyor. Ona başsağılığı dilediğimizde, “Neyse ki bölgede akrabam, arkadaşım yoktu,” diyor. “Düzlük, zavallı ve verimsiz bir yer.” Allah’tan, “iyi ki deprem oldu” demedi!

Tanrı’nın yardımıyla benim de sıram geldiğinde, çok basamaklı bir sayı içinde bir birim olacağım. Habere bir göz atacaklar, belki yine “Evet ya, günümüzde yolculuk etmek zor bir iş,” deyip N.B.A. sonuçlarını veya Lulu tayfunundaki son gelişmeleri arayacaklar.

Aynı saatte ben ...

... Ne, gerçekten “ben” neyim? Ne yaptım? Ne bırakıyorum? Hiç yaşadım mı? Ölüm ayrıcalığını kazandım mı? Hayır, bütün soruların cevabı. “Hayır,” benim yörüngem, önümde pusuya yatmış bataklık. Etrafıma bir çember çizdim, “Abra kadabra! Bunları göreceksin, bunları öğreneceksin ve bunlara inana-

caksın, sadece bunlarla mutlu olacaksın be sefil!” Şehvetin sağlığından, sorumsuzluğun ve güvenilmezliğin özgürlüğünden korktum, onları inkâr ettim. Gerçek anlamda tam bir insan türü olabilmek için verdiğim o kadar çabaya rağmen bir yumuşakça haline geldim, çocukluğumu bir ihtiyarlık jölesinde boğdum. Kuşkulu bir ahlakın mummyalanmış bir kalıntısı, işte buna dönüştüm ben.

Kampüste kızlar ve erkekler el ele. Koltuk altlarında kitaplar, çantalar, raketler. Bir kız arkadaşının olması ve onun elinden tutman, onu şımartman, kendi aranızda konuşmanız bir imtiyaz. Bu inançla nihilizm, iyiyle kötü, ötenaziyle ölüm arasındaki mesafe.

Memet Bey’in yüksek lisansını bitirdiği Columbia üniversitesine yaptığımız dünkü gezide, kusursuz çimlerin olduğu uçsuz bucaksız alanda bulduk kendimizi. Çaylaklar sürüyle. Taze ve eski çiftler, gülüşler, ayaküstü konuşmalar, sanki Kolynos reklâmlarındaymış gibi pırıl pırıl dişler. Ve birdenbire kütüphane binasının basamaklarında, ileride kirpi saçlı bir genç gitarını tıngırdatıyor. Ve ritim, twist. Ve içlerine işliyor. Bir bakışla anlaşıyorlar, çiftler haline geliyorlar, eller buluşuyor, baldırlar birbirine karışıyor, penis başı sertleşiyor ve üçgen siyah vaadin çekimiyle olgunlaşıyor, avlu ayaklarının altından çekilip gidiyor. Bacaklar, kısa çoraplar, yanaklar, saçlar, kalçalar. Ve telli büyücünün sesi git-tikçe güçleniyor, artıyor ve patlıyor. Ve yoldan geçenler, rektörler, profesörler, okutmanlar, doçentler ve diğerleri yeni mahsule güvenle bakıyor. Bazıları gençlerin omuzlarına vuruyor, kızlarını çalıyor. Ne oluyor, biz Neanderthal kuşağının hiç mi hakkı yok? En kanaatkârları ise kalçalarıyla, boyunlarıyla, alkışlarla ritim tutuyorlar.

Şaşkın bir halde oturmuş bakıyoruz. Bizden yana kimse başını çevirmiyor. Bize önem vermiyorlar. Ama içlerinden bazıları yarın, öbür gün, geçenlerde “Joseph Pulitzer” Binası’nın önüne terk edilmiş gibi duran o iki yeni kayıt olmuş zavallı hangi cehenneme kayboldu, diye kendi kendilerine soracaklar.

Ve Mehmet Rıza Özgül şöyle dedi:

“Puşlar çok şanslı, Birader! Türkiye’de olsalardı da görseydik! Geçenlerde İstanbul’dan bir centilmen tanıdım. Esaslı adam! Columbia’da bir bira-hanesi var. Türkiye’deki çocuklardan ve yaptıkları dangalaklıklardan bahsederken gerçek Türk gibi küfür ediyor. Sonra da kullandığı dil için özür diliyor. Biz öğrencyken yaşamıyorduk. İyi ki sinema vardı. Amerikan Bilgi Servisi’nin, USIS’in tamirhanesinde operatör olarak çalışıyordum. Taşrada geziyorduk. Diyalog ve anlatıları bir oparlör sistemi üzerinden, anladığım kadarıyla tercüme ediyordum. O şirin küçük hanımlar, paydosta benimle karşılaştıklarında gizli gizli iç çekerlerdi. Eşarplar tahrik edici şekilde dalgalanırdı. Ne yapayım? İleri marş tuvalete ve solo, perduto, abbandonato, boşalırdım. Düşün bir de, şanslılardan biriydim ve ilericiydim!”

“Ben on iki yaşına kadar, kadınların popolarından doğurduğunu sanıyordum ...”

“Şimdi sana bakıyorum da, biliyor musun, imkânsız da değil ... En azından sizinkilerin!”

“Ya sizinkiler nereden çıkıyor Memetleri? Atilla’nın safra kesesinden mi?”

Neyse, itiraf edeyim, başarısızlığa uğradım; kaderimin böyle olması doğru ve bunu kabul etmeliyim. Yardımseverlik dönemi sona erdi, geçti. Haberler orada, adada Olia’ya ve bizimkilere haber ulaştığında, donakalacaklar. Benim ihtiyarın zaten kırılmış kalbi boşalacak, annem de yüzünden geriye ne kalmışsa parçalayacak. Gazetelerdeki meslektaşlar timsah gözyaşları dökecek: “Gitti bizim gencecik Hurmuzios!” Yanılmış olacaklar. Teslim olacağım çünkü kendime gelmem ve o faydasız, erdemli derin uykumdan uyanmam için başka yol yok; çünkü uzun zamandır komada yaşıyorum; çünkü teslim olmalıyım, son anda bile olsa, her zaman özlemini duyduğum ve her zaman bir ödlekle ve riyakâr ve akli beş karış havada biri olarak uzak durduğum günahlara ve zevklere.

Bu uyanış beklenmedik ve küçük düşürücüydü! Zamanından önce gelip süregiden bozulma! Hızlı gösterilen bir filmi seyrederek gibi vücudumun eriyip gittiğini, beynimin bilinmeyen seslerden oluşan bir uğultuyla dolduğunu, duyularımın hiç olmadık, dengesiz bir hal aldığını, yükselip yamyamlardan kanun koyucularına, orangutanlardan peygamberlere kadar insan ırkını sınırlarını belirleyen büyüklerin dizisine girdiğini hissediyorum. Yer değiştirme anını, kendimi dışlamanın özgürlüğünü tatmak için öleceğim.

Bugünlerde o kadar yalnızım ki.

O göz kamaştırıcı Fifth Avenue'da Tiffany ve Bloomingdale'de Greenwich Village ve Harlem sokaklarında taban patlatıyorum, barlarda susuzluğumu gideriyorum, Big Mac ve Kentucky Fry ile karın doyuruyorum, burlesque ve sinemalarda vakit öldürüyorum, bizi okullu çocuklar gibi Times, New Yorker, National Geographic tesislerine sürükledikleri tatsız tuzsuz gezilerde rehberlerin peşine takılıyorum, New York dışı Boston, Philadelphia, tarihi "Virginia Üçgenine" yapılan gezilerde sıkılıyorum. Ama her şeyden çok, "beyin yıkama" olarak adlandırdığımız o orientation briefings için her gün bizi tıktıkları Ambassador oteli okuma salonunda sıkılıyorum. Bu beyin yıkama seanslarında kibirli ve alaycı Dr. Abraham Fisher'le gayretkeş yardımcısı Robert McEleroy, bize "Amerikan Konfederasyonu'nun ve onun mükemmel ötesi bir yansıması olan, dünyanın bütün ulusal telekomünikasyon sistemleri içinde en iyi çalışan iletişim ağının kültürel temellerinin" ulvî sırlarına ortak ediyor.

Bugün resmen kesinlik kazanan, altı aylık eğitim programının genişletilmesi kararı bile keyfimi yerine getirmeyi başaramadı. Karar bilinen temel verileri ve bursumuzun zaman çizelgesini tekrarlıyor ve bu yılki ilaveleri vurguluyor. Henüz aldığımız Syracuse Üniversitesi belgesi işte şunları söylüyor:

1 – 5 Ekim 1962 Arası
Grantee'lerin New York'a Varışı.

8 – 29 Ekim arası
Orientation briefing, ziyaretler, Washington'a tam günlük gezi.

30 Ekim
Syracuse'a geçiş.

5 Kasım
Gazetecilik seminerlerinin başlangıcı.
Ek: Konferanslar ve elektronik gazetecilik üzerine daha fazla bilgilendirme ve uygulama stajı.

31 Ocak 1963
Seminerin kapanışı.

1 Şubat – 29 Nisan 1963 arası
Kültür gezisi.
Eğitimin bu yılki ilave programı.

30 Nisan
Syracuse'a Dönüş.

1 – 7 Mayıs arası
Değerlendirme.

8 Mayıs
Kapanış töreni.

9 Mayıs
Grantee'lerin ayrılışı.

Not:

A.B.D.'de kalıma süresi, masrafları katılımcıların karşılaması halinde uzatılabilir.

Kendi kendime soruyorum, kimler ve kaç kişi kalışını uzatır; hem de “masraflarını kendi karşılayarak”? Ben daha şimdiden geçenlerde seyrettiğim “Durdurun Dünyayı – İnecek Var” adlı müzikalin kahramanının hissettiği ihtiyacı hissediyorum. Hayattan bıkmış olan zavallı Anthony Newley, dönen küremizden boşluğa atlamaya kararlıdır. Ben de böyle hissetmiyor muyum?

Bütün yaşadıklarım veya etrafımda gelişen olaylar gözüme belirsiz ve bulanık yansımalar gibi görünüyor. Kulağıma sesler ve yankılar, anlaşılmasız ve anlaşılır sözler ulaşıyor, bazen hava kabarcıkları ve bazen de titreşimler veya ritimsiz spazmlar gibi. Caddeler kabuklarındaki paslı ızgaralardan çıkan buharda gözden kayboluyor. İnsanların vıcık vıcık bir varlıkları var, eğer onlara dokunursam çürümeleri beni kirletecek. Sadece müzik beni çekiyor. Birinin canlı bir organizmadan bekleyeceği yaşama gücü ve esneklik sadece onda var. Şimdi Mısırlıların piramitlerini müzikli emirlerle inşa ettikleri teorisinin ne kadar gerçek bir şiirsellik taşıdığını, ne kadar da doğru olduğunu apaçık görüyorum. Ve bir adım daha ileri giderek, o müzik türünün caz olduğunu iddia ediyorum. Saksofondan akıp giden parlak renklerin, siyah piyanonun tuşlarında ateş girdaplarının, davulların üzerinde dikey ışık akımlarının bir enfarktüsün kardiyografisi gibi, delirmiş bir şekilde zıpladığını görüyorum. Trompetin ağzı, Rüzgâr Tanrısı Ailos’un tulumu gibi. Bir blues, burun deliklerinden haşhaş üfleyen ve tüm Harlem’e zevk veren, abanoz ağacından bir heykel yaratıyor. Kalça kadar büyük memeleri olan zenci bir kadın, gür sesiyle hafızamı yokluyor:

*Bir güvercin gibi ak
o gizli kıyıda ...*

Baf’ın deniz yıldızı ekili kumsalında beyaz bir deniz kabuğu ... Kinira’nın tuzunu derin derin içime çekiyorum.

“Çok düşünceli Yunan dostumuz,” diyor boğuk sesli Steven N. Tanga, Tanganyika’dan.

“Kıbrıs’ı özlüyor,” diyor ciddi ve bilge Emmanuel Omasiola, Nijerya’dan.

“Kıbrıs’ı mı, yoksa yokluğu bizi delirten o şeyi mi?” diye soruyor Emilio Miguel, Guadalajara’dan. “Tabii ikisi birden değilse!”

Herkes kahkahalarla gülüyor.

“Sabah, uykusunda bana Oli dedi, tatlısı ve sevgilisi,” diye onaylıyor Türkiye’den Mehmet Rıza Özgül.

Ezelden beri böyleydim, aklım başka yerlerde, başka kişilerle özdeşleşmiş halde.

Beni, mesela ekmek almaya gönderirlerdi; un veya mayayla dönerdim. Matematik yazılılarında, altıncı sınıfta, tam bir sıfırdım; aklımı bir matematik dâhisi olan sınıf arkadaşım Lambis Loizidis’e hayran olmakla o kadar bozmuştum ki, sınavda çok güzel bir yazıyla kâğıdına onun adını yazmışım. Lambis benim bir yandan, benim sınav kâğıdımla on aldı (!) ve kendininkiyle ise üç. Hem matematik öğretmeni hem de Lambis hayretler içinde kaldı. Nasıl oluyor da aynı isimle iki sınav kâğıdı oluyor-du? Ve neden bu kadar büyük bir seviye farkı? Tabii ki sonunda, ne olduğu ortaya çıkınca, ikimiz de sıfır aldık! Ama ben bu durum yüzünden o kadar heyecanlandım ki, başkasıyla özdeşleşerek matematikte birinci geldim! Lambis’i nasıl bir zarara uğrattığımdan bağımsız olarak ...

“Per diem’ini alırken beni düşün” diyor Meksikalı.

Seyrek de olsa jogging için gittiğimiz ve “yeşillikten başka açık havada seksi de besleyen” Central Park’tan, beşimiz yaya olarak dönerken, Emmanuel Omasiola yüzüncü kez tekrarlıyor: “New York’ta be kardeşim, güzel karşı cinsiyetin dostluğundan mahrum kaldık. Syracuse’a sürülmeden önce sürüklere sığınmamızın tam zamanı. Orada her şey zorlaşacak, küçük şehir, Syracuseluların tutucu ve dindar insanlar olduğunu duyuyorum. Dersler, de-

neme yazıları, ödevler başlayacak, hiçbir şey yapamayacağız ...”

“Ha söyle be şunu olduğu gibi”, diye lafını kesiyor Meksikalı. “Şeyimiz kalkmayacak.”

“Aynısı, hatta daha kötüsü gezide de olacak. Sürekli hareket halinde, trenler, uçaklar, otobüsler, imanımız gevreyecek. Kelepir bir kız bize yavşasa bile kığımızı kaldıramayacağız,” diye dolambaçlı bir ifadeye sığındı Omasiola. “Bunun için diyorum ki, New York’taki New York’taki şu üç haftadan yararlanmalıyız.”

“Problem, burada call girl’lerin bir börek için bile kürekle para alıyor olması; paçozlarını bedavaya da bulursun, ama onlar da aşırı yıpranmış ve tehlikeli oluyor,” diye Omasiola’nın korkularına ayrı bir boyut ekliyor Memet.

“Öylesi daha iyi,” diye ekliyor Juan Domingo, Arjantinli. “Risk ve sapkınlık her zaman daha seksidir ...”

Nasıl becerdim, tuhaflaştım da o yazılıya yabancı bir isim yazdım? Neden durup durup, istemeden ve bilinçsizce başkasının yerine koyuyorum kendimi? Tesadüf, akli havadalık, el koyma veya kaçış ihtiyacı mı?

“Sahi lan, Okokon nereye kayboldu, bileniniz var mı?”

“35 numaralı odanın yeni gelen hatunun sarisinin altına.”

“Hint-İngiliz basın fotoğrafçısının mı?”

“Onun!”

“Sen onu başkasına anlat! O kızı Kazanova Kennedy bile elde edemez ...”

“Tabii ki edemez! Bay Kennedy Mototo’nun gizli özelliklerine sahip değil ki!” diyerek hemşerisini savunuyor Omasiola.

“Lan Mototo, bu ne demek şimdi?”

Sınıf arkadaşımın ve onu takiben başka birçok kişiyle özdeşleşme olayı, tesadüfî olmayabilir. Belki gelmeleri kaçınılmaz olan başka deneyimlerin öngörüsüydü. Son zamanlarda, bu gibi şeyler yine başıma gelmeye başladı. Hatta daha dün neredeyse Memet'in vücuduna el atmadım mı? Tavşan uykusundaydım ...

"Lakap! Ne mi demek? Köylerde, kadınlarımız kendilerini ve çamaşırlarını ırmakta yıkarlar. Nijer suyunun tanrıları da, zevklerine uygun bir tane gördüler mi, şeylerinin buzlarını çözmek için onu dibe çekerler. On altı ay sonra doğan çocuğa da, yerel dil Yoruba'da 'evladım, oğlum' demek olan "Mototo Yako" ismi verilir, yani nehir tanrılarının tohumundan değildir. Okokon'un annesi ..."

"Sen kaç ayda doğdun, Emmanuelito?"

... aniden bir sarsıntıyla, ev arkadaşımın gözlüklerinden tavanı görüyorum. Benim için tamamen bilinmeyen bir çatı, kirler, yıpranmış sıvalar yok. Opiliones örümceklerinin ağları, yağlıboyanın çatlakları, avizeye sürekli girip çıkan böcekler görünmüyor. Camdaki lekeler ve ezilmiş karasinekler kayıp. Her şey temiz, düzenli. Ağırksız ve gölgesiz; Rum ev arkadaşımın işkence eden tehdit hissi olmadan. Bu akşam kamışım fena halde sertleşti, canım yanıyor, boşalmaya ihtiyacım var, Emine'nin gür saçlarını karıştırıyorum, kulağına üflüyorum ve bu gibi onu tahrik ettiğini bildiğim başka dokunuşlar deniyorum. Birdenbire, insaf artık!, bebek ağlamaya başlıyor. Yerimden fırlayıp emziğini tekrar ağzına sokacak oluyorum, sarsılıyorum, kendi vücuduma dönüyorum. İslağım, şakaklarım zonkluyor. Köşelere, ampule bakıyorum: işte bildiğim kirler, işte örümcekler de, al işte doğulu da orada! Uykusunda tepe noktasını oluşturan poposu havada, horluyor. Yorganı çekiyorum, onun üstünü örtüyorum ve burnumu pencereye dayıyorum ...

“Kes, Miguel. Yedi aylık doğmuş biriyim ben! Biz Lagos’ta yaşıyoruz. Yakın zamanda banliyöde villa aldık. Çocukların rahat oynayacakları yeri bir olsun diye. Üstelik güvenli.”

“Ne demek istiyorsun, senin çocuğun mu var?”

“Evet, hem de dört tane! Erkek! En büyükleri Ningi’ciğim, on sekiz yaşını dolduruyor, bu yaz İbadan’da ziraat mühendisliğine giriş sınavlarına katılacak.”

“Aferin! Omasiola’yı, amigolar, baba olarak düşünabiliyor musunuz, hem de çok çocuklu? Duydun mu, ilki on sekiz yaşındaymış! Ne zaman atın lan o tohumları?”

“Neden? Beğenemedin mi, Miguelito? Grubun en ihtiyarı olduğumu bilmiyor musunuz? Otuz sekiz yaşımı doldurdum! Ningi’ciğim doğduğunda ben yirmi, eşim on altıydı! Okokon’un da böyle hareketli görüldüğüne bakmayın, o da kırkı devirdi. İki çift ikizleri var!”

“Otuz yaşından fazla olmadığına ant içerdim!” diyor Arjantinli. “Okokon da, demek?”

... ertesi gün, Memet’e günaydından sonraki ilk sözüm Emine diye biriyle ilişkisi olup olmadığını sormak oluyor.

“Neden?” diyor göz ucuyla bakarak. “Kız arkadaşım, bebekli bir dul. Gazete fotoğrafçısı, iyi kızdır. Neden soruyorsun?”

Yanıtlamaktan kaçınıyorum. Ne diyeyim? Yaşadığım açıklanamaz şeyleri nasıl açıklayayım? Bütün bunlardan ben ne anlıyorum ki, arkadaşım anlasın?

“Neyse, sen ve anlattıkların, büyük palavracısın sen, Nijeryalı. Bak sen otuz sekizmiş!” diye yorum yapıyor Arjantinli. “Kaç yıl ekledin, on, on beş? Ama sana ve Okokon’a göstermemiz gereken saygıyı, bizim yakıştırdığımız yirmi beş, hadi bilemedin otuz yaşla da kazandınız.”

“Gerçekten beyler, şaka yapmıyorum,” diye, kendinden beklenen, sürekli ciddiyetiyle onaylıyor Omasiola.

“Şans diye ben işte buna derim!” diye yorumluyor Emilio. “Nehirlerin eziyet ettiği bir annen olması! Nasıl yaşlanırsın ki o zaman?”

“Keşke her şey görüldüğü gibi olsaydı!” diye tekrar sözü alıyor Nijeryalı. “Yaşımızı göstermiyor olabiliriz ama birçoğumuz ellilerine bile ulaşamıyor. Kadınlarımız otuzunda yaşlanıyor.”

İnanalım mı, kuşku mu duyalım? Onu devam etmesi konusunda daha da yoldan çıkarırsak, çok daha acı sözler, acı verecek şeyler duyabiliriz ... Konuyu değiştirelim, Okokon’un masalına dönelim!

“Neyse, arkadaşlar, bu hikâye size Poseidon’un zamparalıklarını hatırlatmıyor mu?”

“Her şey Arkontitis, sizinkileri hatırlatıyor!” diyor Memet, benimle uğraşmak için fırsat bulmuş olarak. “Masallar, efsaneler, sanat, terminoloji, her şeyi o antik, klasik sepetinizden çıkarıyorsunuz ...”

“Tabi ki, kaynağından! Bundan kuşku duyan var mı?” diye soruyorum gruba.

Kimse cevap vermiyor. İnsanları bıktırdık mı acaba? Galiba ... Frene bas, Arhontidis.